

УДК 784.3:378.147.016

Галина Китайгородська

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Стаття присвячена сучасним методам розвитку вокальної майстерності майбутніх учителів музики, перевагам Лондонської вокальної школи та актуальності застосування її принципів навчання в рамках професійної підготовки студентів педагогічного коледжу. Особливу увагу автор звертає на дослідження місця та ролі естрадного вокалу у професійній підготовці майбутніх педагогів-музикантів та учнів загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: вокал, технології, естрадна майстерність, спів, народний вокал, академічний вокал.

Статья посвящена современным методам развития вокального мастерства будущих учителей музыки, особенностям Лондонской вокальной школы и актуальности применения ее принципов обучения в рамках профессиональной подготовки студентов педагогического колледжа. Особое внимание автор обращает на исследование места и роли эстрадного вокала в профессиональной подготовке будущих педагогов-музыкантов и учащихся общеобразовательных школ.

Ключевые слова: вокал, технологии, эстрадное мастерство, пение, народный вокал, академический вокал.

The article is devoted to the methods of vocal skills of the future teachers of music, vocal school preferences London and relevance of the application of the principles of learning through training of students of pedagogical college. Special attention is drawn to study the place and role of pop vocal in the training of future teachers, musicians and students of secondary schools. The article describes the differences between the national, academic and pop singing, prominent features vocal techniques (S. Riggs, V. Emelyanov). Investigates the individual stages of work on a variety of vocal composition of the genre: the work of melody, work of breathing, phrasing, text, and create a unified concept of performing vocal composition. A special place dedicated external vocal performance and finding its own scenic image artist. Separately in article investigates internal personality traits that may develop with the help of pop singing lessons, discipline, communicative, creativity, facilitate social adaptation, formation self-consciousness.

Key words: vocal, technology, pop mastery, singing, folk singing, academic singing.

Ураховуючи кардинальні зміни, що відбулися в українському суспільстві наприкінці минулого століття, традиційні методи викладання змінюються, оновлюються з урахуванням вимог сучасності. Так, формування вокальних умінь і навичок студентів – майбутніх учителів музики розглядається як складний та багатогранний процес, який потребує нових підходів та форм навчання. Сучасна музична педагогіка все частіше звертає свою увагу на ознайомлення студентів з різноманітними вокальними стилями та напрямками. Саме такий підхід може забезпечити сучасному вчителю музичного мистецтва повну свободу у формуванні своєї особистості як професійного музиканта і дасть можливість найбільш яскраво розкрити свої природні здібності.

Проблемі професійної підготовки студентів на заняттях з постановки голосу присвячені праці О. Довгань, Н. Дрожжиної, О. Єрошенко, Н. Гребенюк, Д. Бабіч, О. Катрич, О. Прядко та ін. У них порушено окремі питання реалізації творчого потенціалу й розкриття різносторонніх здібностей студентів-вокалістів у навчально-виховному та вокально-сценічному процесі. Однак дослідження та роль сучасних методів розвитку вокальної майстерності майбутніх учителів музики вивчена не достатньо.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати основні сучасні методи формування вокальної майстерності майбутніх учителів музики на заняттях з постановки голосу.

Музичне мистецтво естради займає особливе місце в сучасній культурі. Естрадна музика сьогодні – це не лише вид мистецтва, але й соціокультурний феномен. Вона приваблює прихильників своєю експресивністю, безпосереднім зв'язком з рухом і ритмом, яскравістю сценічного втілення, достатньо простою та емоційною побудовою творів.

Слід зазначити, що сучасна естрадна вокальна музика відрізняється не тільки гармонічною, мелодичною та ритмічною різноманітністю, але й своїми законами аранжування. Тому вимоги до навчання студентів основам саме естрадного вокалу збільшуються.

Естрадне вокальне мистецтво точно відповідає інтересам сучасних дітей і підлітків. На заняттях естрадного колективу діти навчаються правильно співати, гарно танцювати, вільно й розкріпачено відчувати себе у будь-якій обстановці, в тому числі й на сцені. Заняття естрадним вокалом допомагають дитині зорієнтуватися в складному світі, відчути себе в колі друзів й однодумців, розвивають її комунікативні здібності, розширюють уявлення про людей і про світ, полегшуючи процес проходження дитиною соціальної адаптації, допомагають їй в складному та неоднозначному процесі самосвідомості [5].

Студія естрадного вокалу є сьогодні однією із основних форм масового залучення підростаючого покоління до музичного мистецтва і вирішення однієї з пріоритетних проблем педагогіки та психології – розвитку творчих здібностей дітей. Саме творчі здібності стимулюють формування особливих

якостей розуму: спостережливості, вміння співставляти, аналізувати, комбінувати, знаходити зв'язки та наслідки – це якості, які необхідні будь-якій молодій людині ХХІ століття. Саме тому, так важливо для майбутніх учителів музичного мистецтва орієнтуватися в азах естрадного співу.

По своєму звучанню естрадний вокал звичайно визначають як дещо середнє між академічним (класичним) вокалом та вокалом народним. У сучасному естрадному вокалі поєднується техніка академічного вокалу і народного співу, а також ряд специфічних прийомів, характерних саме для естради. Головна відмінність естрадного вокалу від академічного та народного полягає в меті та завданнях вокаліста.

Цікаво, що естрадний спів відрізняється від класичного не лише самою манерою виконання, способами вокалізації та фонації, але й використанням технічних засобів. Це сольний й ансамблевий спів під музичну фонограму з мікрофоном, напрямку пов'язаний з постановкою концертних та естрадних номерів.

Річ у тому, що академічні і народні співаки завжди працюють в рамках певного канону чи регламентованого звучання і для них відхилятися від норми не прийнято.

Завдання естрадного співака полягає в іншому: у пошуку свого оригінального звуку, своєї власної, характерної, легко впізнаної манери поведінки, а також сценічного образу.

По тій же причині, в естрадних піснях набагато частіше зустрічаються складні для виконання фрази, які вимагають швидкої зміни дихання, в той час, як в академічних і народних піснях, як правило, текст в більшій мірі адаптується під музику.

Таким чином, основною специфікою естрадного вокалу є пошук та формування власної та неповторної, унікальної манери виконання вокаліста.

Інколи багато з тих, хто лише починає освоювати ази техніки співу, мимовільно, а часом й свідомо, намагаються копіювати улюблених естрадних виконавців, сліпо наслідуючи їх манеру співу.

Як показує практика, далеко не всім у майбутньому це йде на користь. Тут все індивідуально: для одних народження гарного співацького голосу буде приємною несподіванкою, а для інших – результатом довгої і кропіткої праці.

У соціальних мережах існує багато сайтів, де можна познайомитися з тим, як потрібно співати, і як не варто це робити. Зараз дитячий естрадний вокал набуває шаленої популярності, у тому числі й завдяки різноманітним місцевим та обласним вокальним конкурсам. У ході цих конкурсів можна побачити самі різноманітні рівні підготовки та вокальної майстерності. В числі учасників зустрічаються діти й підлітки самого різноманітного рівня підготовки. Але в більшості випадків такі конкурси-звіти виконують функцію зразка, блискучого підсумку довготривалого процесу підготовки й оволодіння вокальним мистецтвом в єдності з природним талантом,

смаком, розвинутим музичним слухом та почуттям ритму.

Такі виступи служать для сучасних дітей свого роду «кумиром», своєрідним джерелом натхнення та орієнтиром для педагогів, які працюють з дітьми й підлітками. Це деякий еталон, кульмінаційна точка, існування якої не дає педагогам-вокалістам зупинитися на досягнутих успіхах, спонукає шукати нові знання, методи, технології, вдосконалювати та поповнювати власний репертуар.

Багато практикуючих педагогів-вокалістів, виходячи з власного професійного досвіду доходять висновку, що підлітки, які навчаються в різноманітних студіях, гуртках естрадного вокалу достатньо повільно формують і розвивають вокальні навички. Ця низька швидкість призводить до того, що знижується загальна результативність освітнього процесу. Логічно припустити, що для зміни такої ситуації необхідно підвищувати рівень професійної компетентності у відношенні вокально-методичних знань, розвивати в першу чергу технологічний аспект здійснення професійної діяльності.

Як відомо, у перекладі з давньогрецької поняття «метод» означає шлях. Тобто, в нашому випадку – це обрання найбільш короткого шляху для досягнення успіху в естрадному мистецтві, для розвитку природних здібностей і талантів вихованців, збереження їх постійного інтересу та ентузіазму.

З метою вирішення існуючої професійної проблеми нами була обрана сучасна методика Лондонської вокальної школи. Нижче пропонуємо детальніше зупинитись на зазначеній методиці. Так, Лондонська вокальна школа охоплює практично всі аспекти сучасного естрадного співу. Методика миттєво формує і розвиває у дітей співацькі, вокальні навички, розвиває емоційну сферу дитини і виховує особистість, здатну до творчості.

Методика Лондонської вокальної школи базується на нестандартних вокальних вправах, які в першу чергу сприяють розвитку співацького дихання, яке служить основою для подальшого розвитку вокальних здібностей учнів. Ця методика направлена на розвиток правильного звуковидобування, гнучкості голосу (мелізми), розширення діапазону, розвиток гармонічного слуху та координацію вокальних звуків, а також на розвиток почуття ритму, що так необхідно естрадному вокалісту. Також використовуються ускладнені вокальні вправи на розвиток вокальної імпровізації.

Існує багато відомих вокальних методик, наприклад: «Спів в мовній позиції» Сет Ріггс чи вокальна методика «Фонопедичний метод розвитку голосу В. В. Ємельянова» (ФМРГ). Основний зміст останньої методики розкривається в деяких монографіях автора, найбільш відомою з яких є «Розвиток голосу. Координація і тренінг» [2]. У 2015 році опубліковано вже 7-ме видання цього посібника. Обидві названі методики направлені на технічний розвиток голосу. В той час, основною умовою виконання

вокальних вправ Лондонської школи є спів з рухами в такт фонової музики, яка звучить паралельно. Тим самим це ускладнює виконання вокальних вправ і в той же час розкріпає вихованця, даючи йому потрібну свободу в голосі, якої так складно добитися, особливо у вокалістів-початківців при виконанні звичайних вправ без рухів.

Щоб розкрити творчий потенціал студента, недостатньо просто співати вокальні вправи, їх потрібно застосовувати за призначенням, тобто напрацьований вокальний навик використовувати під час розучування свого вокального репертуару.

Під час роботи з естрадним вокальним репертуаром не бажано зразу працювати над динамікою, драматургією, звуком тощо. Все повинно відбуватися поетапно. Такий підхід забезпечує якісний і швидкий результат. Спочатку потрібно вивчити мелодію. Разом з роботою над інтонацією необхідно розібратися з диханням. Слід пам'ятати, що дихання необхідно брати з урахуванням фразування.

В цей же час можна почати працювати над текстом. При цьому, його необхідно прочитати декілька разів і визначити дикційні складнощі. Ці уривки необхідно виділити з тексту і завчити окремо, як скоромовку. Темп вимовляння необхідно довести до швидкого. Потім необхідно промовити текст з виразною інтонацією, щоб надати йому змістового забарвлення. Також текст можна промовити ще декілька разів, застосовуючи емоційне та звукове забарвлення, наближене до мелодії даної пісні.

Після цього можна все з'єднати в єдине ціле, слідкуючи, щоб в кінцевому результаті не «постраждав» жоден компонент. Зазвичай цей етап дещо довший за попередні. Після цього пісню можна записати на будь-який аудіо чи відео носій і дати виконанню об'єктивну оцінку.

Як зазначалось, заняття естрадним вокалом направлені, перш за все, на становлення та розвиток особистості учня, формування його творчого потенціалу та розвиток індивідуальних музичних здібностей [3, с. 185]. Займаючись естрадним співом, студент педагогічного коледжу – майбутній вчитель музики не лише оволодіває мистецтвом вокалу, специфічними прийомами, які характерні для різноманітних жанрів сучасної популярної музики, сольного виконання під акомпанемент фортепіано, але й вчиться працювати в команді з іншими студентами.

Важливе значення має й зовнішнє оформлення номеру. Причому, всі ці засоби необхідно застосовувати так, щоб вони працювали на створення суцільного синтетичного образу. Саме в цьому й полягає майстерність створення музичного естрадного номеру. В. Кузнецов зазначав: «Однією з головних особливостей музичного естрадного номеру, вокального чи інструментального є специфіка спілкування з глядачем. Естрадний виконавець обов'язково звертається до глядача» [4, с. 102].

Не менш важлива й акторська інтерпретація. Це погляд на даний матеріал через свій власний внутрішній стан і відношення, де вокальна

техніка виступає активним помічником акторської майстерності. Використовуючи знання різноманітних манер, вихованець поступово знаходить свій стиль, близький йому по духу і природним якостям.

Створення власного образу – довгий шлях, і він складається із попередніх знань, практичного досвіду, навичок і стану душі. Адже головне питання для естрадних виконавців вокального жанру, на яке артист повинен дати собі відповідь «як створити свій образ?».

Саме головне, що дають майбутнім учителям музики, а потім і учням школи заняття естрадним співом крім сценічних навичок – це дисципліна, повага до власного та чужого часу та праці. Це дуже важливі якості, необхідні як для здійснення майбутньої професійної діяльності, так і для життя в цілому. При цьому, майбутнім педагогам музикантам необхідно пам'ятати, що всі ці навички необхідно розвивати у будь-якого учня, а не лише у тих, які бажають пов'язати своє подальше життя з мистецтвом.

Таким чином, професійне музично-педагогічне та вокально-технічне виховання студентів педагогічного коледжу – майбутніх учителів музики повинні йти нерозривно та взаємопов'язано. Сучасною наукою доведено, що діти, які займаються співацькою діяльністю, більш чуйні, емоційні, сприйнятливі та комунікативні. Володіння голосом дає можливість дитині одразу висловлювати свої почуття у співі, і цей емоційний сплеск заряджає його життєвою енергією. Ефективне використання різноманітних сучасних методів розвитку співацької майстерності сприяють індивідуальному розвитку дитини, розвитку культурного потенціалу дитячого колективу і формує конструктивну життєву стратегію з орієнтацією на успіх.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш глибокому й широкому дослідженні відомих вокальних методик з метою їх використання у процесі навчання студентів педагогічного коледжу – майбутніх учителів музики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економова Е. К. Методика психолого-педагогічної підготовки співаків до концертного виступу в класі камерного співу / Е. К. Економова // Молодий вчений. – 2014. – № 3 (06) – С. 90–96.
2. Емельянов В. В. Развитие голоса. Координация и тренинг / В. В. Емельянов. – М. : Лань, 2015. – 176 с.
3. Изюрова О. С. Детская вокальная эстрада в системе дополнительного образования / О. С. Изюрова // Известия российского государственного педагогического университета им. Герцена. – 2009. – № 102. – С. 184–186.
4. Кузнецов В. Работа с самодеятельными эстрадными оркестрами и ансамблями / В. Кузнецов. – М. : Музыка, 1981. – 149 с.
5. Тагильцева Н. Г. Эстетическое восприятие музыкального искусства и самосознание ребенка / Н. Г. Тагильцева. – Екатеринбург, 2008. – 101 с.